

Cartea străină

Neputința întoarcerii la obârșie

Orhan Pamuk este un strălucit, inventiv, postmodern romancier turc contemporan. În romanul *Casa tăcerii* (*Sessiz ev*, publicat în 1996, tradus în limba română de Luminița Munteanu, apărut la *Polrom* în 2014), el ne înfățișează, într-o formă consecvent-compartimentată, puternic conflict intern dintre adepții modernizării Turciei și adversarii modernofobi, nedispuși să-și vadă țara lipsită de tradițiile-i glorioase, protectoare, rezistente, nepregătiți să forțeze cursul istoriei, să renunțe la inerția lor orientală, să se occidentalizeze în pripă, să-și schimbe fesul cu pălăria, să se aventureze pe tărâmul devenirii impetuoase, să-și modifice radical felul de a vorbi, de a gândi, de a locui, de a se comporta.

Naratorul Recep este un pitic înțelept, de 55 de ani, bun cunoscător al rânduielilor casei provinciale, coerent în manifestările sale, împăcat cu soarta nici bună, nici rea, asemenea oricărei ființe orientale, care, acceptându-și destinul (oricum ar fi el), nu-și mai îngăduie să se gândească la destinația (respectiv la menirea și la miza existenței) sa. De când se știe, el îndeplinește funcția de servitor al bătrânei doamne Fatma, stăpâna „casei tăcerii” și își dă silința să se comporte impecabil.

Devenită, la rândul ei, naratoare, nonagenara Fatma ne face cunoscut faptul că suferă de insomnie, că la vârsta-i înaintată nu prea mai suferă lumea plină de zarvă, pururea agitată, că își așteaptă nepoții din Istanbul, ce urmează să sosească acasă dintr-un moment într-altul. Cândva ea se căsătorise cu un doctor lipsit de noroc, pe nume Selâhattin Davinoglu, exaltat „luptător pentru libertate”, mereu persecutat de cei aflați la putere, autor al unei enciclopedii impresionante, neîntrecut admiror al Occidentului luminat, ateu incorrigibil, soț infidel, bețivan.

Un alt narator, conferențiarul Faruk, nepotul cel mare al doamnei Fatma cea văduvă de o bună bucată de vreme, ne destăinuie că-i divorțat de curând, că se simte „cuprins de o stranie repulsie, de o ciudată teamă de istorie și de trecut”, că are oroare de arhivistica plictisitoare, că „meseria de istoric e hazlie” (dacă se are în vedere partea ei anecdotică, savuroasă), „dar cere răbdare” cu toptanul, că totdeauna „cea mai frapantă latură a istoriei era tocmai aceea nostimă”.

În ce-l privește pe Metin, fratele cel mai mare al lui Faruk, el introduce în câmpul narativ tema vieții mistificate, nesatisfăcătoare, inautentice, care „nu este altceva decât o continuă fățarnicie”, e dezgustat de atâtea lucruri contrafăcute, vrea să plece cât de repede în America, unde speră să-și împlinească aspirațiile de ființare pură,

necontaminată, o iubește pe Ceylon, o fată mereu plictisită, „cufundată în gânduri și profund melancolică”, visătoare, ce-l va trăda în cele din urmă, alegându-și alt iubit.

Deși nu beneficiază de împuțernicie naratorială, Nilgun, nepoata doamnei Fatma, este un personaj tânăr, cu vederi comuniste, de o frumusețe discretă, cu o comportare tacticoasă, cu un mod de comunicare elegant. Prezentă adeseori în relatările celorlalte personaje-naratori, ea ni se face cunoscută în aceeași postură demnă, feminin-atrăgătoare.

Din generația ei face parte și Hasan, nepotul lui Recep, un narator-personaj versatil, violent, anarhist, în permanență nemulțumit de starea lui materială precară, îndrăgostit de preafrumoasa Nilgun (care nu-i acordă niciun pic de atenție), revoltat pe întreaga societate capitalistă nedreaptă, repetent, infuriat la culme pe lumea în care trăiește și în care „totul se reducea la bani, totul era o cloacă, totul era rău”, dornic să fie liber din cale afară, să se lase la cheremul unor „visări absurde”.

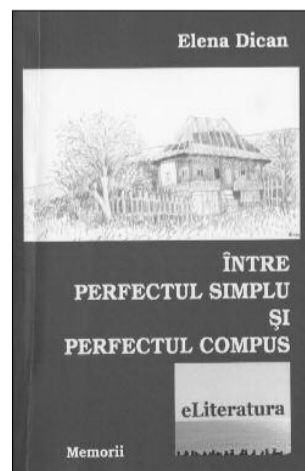
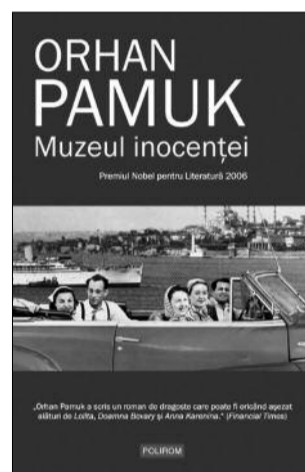
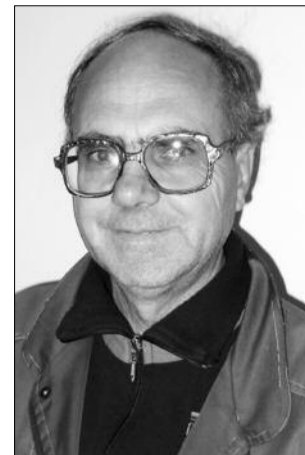
Revenind în fărâmițatul câmp narativ, conservatoare, tradiționalista doamnă Fatma își exprimă aversiunea față de modernul modus vivendi, împărțit de idealistul, de nesăbuitul ei soț, ce o împinsese în groapa sărăciei și neîmplinirii, se vedește înspăimântată de posibilitatea de a-i fi demolată „casa tăcerii” (în locul căreia s-ar fi putut construi un formidabil bloc, după cum intenționează să facă modernolatu-i nepot Metin), își aduce aminte de felul cum îi murise fiul Dogan, cel molipsit de ideile tatălui occidentalizat, cum îi arse soțului odioasele ciorne enciclopedice (în care se spunea că nu există Dumnezeu, că omul singur a făurit toate lucrurile de pe pământ, că nu există nimic mai de preț decât libertatea și egalitatea dintre oameni), satisfăcându-și astfel nevrozele de răzbumare pe cel ce cutezase s-o smulgă din lumea ei tradițională, sacră, bine așezată în rosturile-i ancestrale, ne mărturisește că Recep și fratele lui Ismail, tatăl lui Hasan, erau niște bastarzi concepuți chiar de soțul său cu servitoarea, cum îi vânduse bărbatul nechibzuit toate diamantele spre a-și putea duce la capăt lucrarea iluminist-enciclopedică înverșunată, cum devenise „martoră la greșelile și păcatele altora”, cum i se făcuse silă de omul ei căzut în patima băuturii și a adulterului, cum îi alungase pe bastarzi și pe mama lor, după ce îi bătuse zdravăn cu bastonul.

Preocupat mai degrabă să descrie lumea decât s-o ordoneze și s-o stăpânească, narator-personajul Faruk își asumă rolul istoricului empatic, tânjește să treacă dincolo de suprafața lucrurilor, să acceadă la simplitate și

lejeritate, să înfățișeze „aglomerarea aceea pâlcoasă a istoriei”, disprețuiește „oribila și stridentă zarvă contemporană care fragmentează reveriile și șterge amintirile”, care îl ipitește să experimenteze „această dezgustătoare beție de superficialitate”, se forțează să rupă „lanțul cauzalității”, să se elibereze de „impulsul moral al necesității”, se teme să ajungă la o „concluzie definitivă” (în cercetarea ciumei din secolul al XVI-lea), e convins că „în Turcia trebuie să te lași în voia sorții dacă vrei să nu înnebunești”, arde nerăbdare să vadă „totul concomitent”, are impresia că duce „o viață dublă” (din care pricină e întruna surexcitat, cuprins de neastâmpărul neîmplinirii), e profund nemulțumit de faptul că nu poate fi niciodată el însuși, că-i este refuzată autenticitatea, începe să bea din ce în ce mai mult (aidoma tuturor bărbaților din familia sa).

Găsind-o pe Nilgun bătută chiar de anarhistul său nepot Hasan, Recep cel marginalizat o duce la farmacie, o consolează, îi aduce aminte de minunata-i mamă decedată, se străduiește să se comporte mai degrabă într-un mod familiar decât slugarnic, amortizează simțitor șocul năprasniciei întâmplări de care are parte fata nevinovată, cuminte, isteată. Păstrându-și de fiecare dată cumpătul, el suportă toanele bătrânei Fatma, se ferește să-i riposteze vreodată acesteia, dă dovadă de tact și resemnare, nu probează niciun fel de veleități dominatoare, caută să evite cearta, li se înfățișează tuturor într-o postură pașnică, echilibrată, nestoriană, se simte vinovat față de ceea ce i se întâmplase domnișoarei Nilgun, îi calmează oricând pe cei ce îi slujește neabătut, reprimându-și orice reacție resentimentară, joacă admirabil rolul unui famulus sapiens, îl îngrijește și pe Metin (umilit de același grup de anarhiști din care face și nepotul său Hasan). Aflând că buna, frumoasa, mlădioasa Nilgun murise în urma hemoragiei cerebrale, el se pierde cu firea, își amplifică sentimentul vinovăției, suferă cumplit din cauza neprevăzutului deces provocat chiar de către mizerabilul său protejat.

În ultima-i intervenție narativă, pățita, longeviva, neschimbata Fatma observă că, în pofida oricărei transparențe amăgitoare, „ceea ce numim viață, pe care socotim că am trăit-o până la capăt, este ceva straniu și de nepătruns și că nimeni nu poate ști de ce chiar viața sa a fost așa”; sesizează cu amărăciune că, dincolo de orice dorință mai mult sau mai puțin îndreptățită (din punct de vedere uman) de întoarcere la obârșie, nimeni n-o mai poate lua vreodată de la capăt, atâta vreme cât orice formă de existență omenească este ireversibilă, cu neputință de reiterat.

Carte nouă

Daniel Săuca – La centru prin nord-vest (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015). Încă tânăr poet pe cât de interesant, pe atât de parcimonios cu publicarea producțiilor sale, Daniel Săuca este și om al cetății, ca să zic așa, director al Centrului Cultural Sălaj, organizator de manifestări culturale de nivel național, dar și publicist de atitudine. În acest gen cred că se înscrie și actualul jurnal publicat inițial în revista *Caiețe Silvane* unde e redactor-șef. Este vorba de un jurnal „pe sărite al disperării”, neținut la zi și neținut la modul clasic. Note, însemnări, tablete – acestea formează cuprinsul jurnalului; și toate marcate de o anume atitudine morală, căci autorul este un moralist, fără îndoială. Textele dezvăluie un ton amărui, Săuca având dubii despre ce citește în presă, despre ce se întâmplă în politica noastră, în societate. Însemnările sunt sintetice, rareori facile, de cele mai multe ori profunde precum aceasta: „Bolile trupului/bolile sufletului. Cauza bolilor? Câți mincinoși, câți criminali, câți hoți sunt sănătoși mai mult, mult mai mult decât virtuozii ori credincioșii planetei? Să repeți truisme, locuri comune bătătorite până la grotesc. *Grota grotescă*. Aproape nimic despre insula din mijlocul cerului. Mijlocul infinitului. Nu putem reface nimic din ceea ce am pierdut. Pierdem în fiecare secundă două secunde de viață. Nu putem câștiga viață prin moarte. Nu mai contează nici începuturile, nici sfârșiturile. De ce recunoaște imposibilitatea mântuirii? *Finețea receptării glasului Lumii*. Poate că relele nu mai funcționează de mult. Nu mai suntem on

line cu lumea aparent dispărută”. La sfârșit, ca-ntr-un fel de addenda, autorul inserează câteva texte poetice marca Daniel Săuca din care cităm pe ultimul, intitulat *Suspendări*: „Ne sugrumăm gândurile/Ne ațipim iluziile/Ne torturăm ideile/Ucigași profesioniști/Vechi magicieni/Călăi sentimentali/Îngrășați prea devreme/Cu putreziciunea lumii”.

Elena Dican – Între perfectul simplu și perfectul compus (roman memorialistic) (*eLiteratura*). Cartea aceasta, scrisă exemplar din punct de vedere literar, este una de amintiri din copilărie nostalgice, cu detalii prelucrate de autoare la maturitate. Vasile Poenaru, directorul editurii, într-o prefață, găsește că avem de-a face cu un roman cu „personaje veridice, gata să sară din pagină în viața reală...” Este vorba mai curând de memorii din copilărie și prima tinerețe, cu personaje cu adevărat veridice, dar care – în mod invers decât spune editorul - sar de fapt din viață în pagina scrisă. Amintirile nu curg neapărat în ordine cronologică, ci mai curând urmărind o linie nostalgică a trăirilor sentimentale, cu vacanțele la bunici, cu gările copilăriei, cu încercările de înțelegere a regimului comunist în care se trăia... Invers decât ar fi normal, amintirile din copilărie au conexiuni în viitor ca-ntr-o tehnică narativă neomodernă. În concluzie, avem de-a face cu memoriile unei fete cuminiți. (DAD)

Nicolae Sirius

Odată, ieșind în grădină, după o ploaie mărunță, să vedem mai bine curcubeul ce părea că atinge crengile unui salcâm din spatele casei, Lureanu a încercat să aducă din nou discuția despre un lucru ce se vedea că-l obsedează. Iar acea destăinuire, ce nici lui nu-i era tocmai clar cum de-i scăpase, m-a făcut să încalc o promisiune pe care i-o făcusem. El îmi ceruse, chiar atunci când am fost angajat să am grijă de conacul în care stătea, să nu-mi arunc niciodată privirea pe albumul pe care-l ținea în biroul lui.

proza

1.

Fetele au mai rămas pe terasă în timp ce eu umblam de colo-colo tot gândindu-mă la ziua de ieri. Cât despre viitor, așa cum îi spusese lui Barnu, pare ca o pânză prin care nu poți să vezi și e mai bine să abandonezi orice gând pe care ți l-ai vrea îndreptat spre el. Deși, aici se pare că-i marea greșală. Fiindcă se făcuse cândva să pot să înțeleg că atunci când nu te lași doar purtat de valurile trecutului, ceva la orizont, cum ar fi stăveziul colț al ierbii în primăvara timpurie, îl poți ca printr-o sită întrezări înainte ca el să apară. În cele din urmă n-ar fi exclus ca printr-un anume efort să-ți fie clar și ce e dincolo de imediata lui perdele. Căci viitorul nu-i mai mult decât pojghița care acoperă prezentul spre a ne împiedica să fim martori atunci când trecutul este transformat, spre a apărea iarăși ca ceva nou.

Dar așa fi putut să mai fac vreun efort în acest sens de când acceptasem să lucrez pentru Lureanu? Durerile mele de cap aici erau ca o ancoră pe care-o vedeam cum se lasă încet într-o apă tot mai tulbure, de care simțeam că nu mă pot îndepărta. Ca să mă încurajez, sau să arăt că nici n-aș mai avea de ce regreta, uneori, însă, spuneam că oricine ar lucra în casa lui Lureanu și-ar da seama că acolo trecutul e cel care *dictează*. De altfel era singurul de care te loveai. Fie că domnea în obiecte de ceramică, vase de lut, brățări de aur, coliere de fildeș, clopote de bronz, sau sculpturi în piatră; fie că apărea ca un miraj din crăpăturile uleiului gros al vechilor picturi.

În definitiv, dacă ar fi să zăbovim asupra acestui aspect ciudat în aparență, se poate totuși demonstra că acele obiecte nu reflectau numai propria lor istorie. Ele emanau un fel de energie ce, firește, se intersecta cu propria ta energie, anihilând-o, într-un fel. Când te aflai în fața unui tablou, la fel ca și atunci când încercai să te depărtezi de el, simțea uneori că are puterea unui magnet.

"E ceea ce-ți imaginezi tu", mi-a spus într-o zi doctorul Kuln, căruia-i destăinuise acest lucru.

Argumentul meu, prin care încercam să câștig teren în acea discuție, era că însăși oamenii de știință au ajuns la concluzia că nu numai între om și ceea ce-l înconjoară există un flux și reflux de energie, dar chiar între două obiecte. La care doctorul Kuln, cu un surâs ironic, îmi spune:

"Lasă că nici ăștia nu le știu chiar pe toate. Unii mai trag cu coada ochiului să vadă cum tunde unul o oaie, o frezează după aceea puțin diferit, ca în cele din urmă să pretindă c-au descoperit-o pe soare. Și s-a prins să râdă, dar cu așa poftă, că m-a făcut și pe mine să râd.

Când dau să ies, secretara lui îmi face un semn discret, după care îmi șoptește: O să vină cineva să cumpere ceva. Spune-i lui Lureanu că e trimis de mine. I-am mulțumit plecând fără să mă gândesc cine-ar fi putut să vină și ce-ar fi vrut să cumpere. Practic, tot ce mai vroia Lureanu atunci să vândă erau niște lucruri pe care le adusesse din ultima-i mare călătorie, după cum o numea el. Venise ce-i drept de acolo - așa cum am înțeles dintr-o discuție pe care-a purtat-o odată cu un francez care trecuse să-l viziteze -, încărcat cu obiecte pe care niște vikinci le vânduseră unui șogun. Numai că șogunul nu a cumpărat doar lucrurile care i-ar fi plăcut sau trebuit. Ca să nu-și dezamăgească vânzătorii, a cumpărat și ce mai rămăsese nevândut. Dând în plus o masă festivă. Ca în ultimul moment, spre a-și arăta semnul de prietenie față de vikinci, le-a oferit un loc frumos pe o coastă de deal din Nagasaki, de unde, se spune, că în zilele frumoase de vară se poate vedea până peste ocean.

În Japonia, Lureanu, mai fusese și adusesse de-acolo multe alte lucruri, numai că unele din ele îi aminteau, în mod sigur, de ceva care cred că-i măcina sufletul. Iar acest lucru începuse să mă îngrijoreze.

Pe unul din pereții camerei în care scria - unde nu prea aveam acces - erau așezate pe

Ultima mare gheișă

umerase seturi de îmbrăcăminte pe care numai gheișele o poartă. Pe o poliță de nuc, de el însuși făcută, tronau câteva perechi de sandale pe care erau încrustate foarte frumos anume ideograme scrise în japoneză. Iar într-un sertar al biroului, pe care-l ținea mai tot timpul încuiat, se afla un album enorm, plin cu fotografii, pe care nu le arăta nimănui.

2.

Odată, ieșind în grădină, după o ploaie mărunță, să vedem mai bine curcubeul ce părea că atinge crengile unui salcâm din spatele casei, Lureanu a încercat să aducă din nou discuția despre un lucru ce se vedea că-l obsedează. Iar acea destăinuire, ce nici lui nu-i era tocmai clar cum de-i scăpase, m-a făcut să încalc o promisiune pe care i-o făcusem. El îmi ceruse, chiar atunci când am fost angajat să am grijă de conacul în care stătea, să nu-mi arunc niciodată privirea pe albumul pe care-l ținea în biroul lui. Iar eu chiar la scurt timp am făcut acel lucru, când el a plecat pe-nserat să facă o plimbare pe marginea lacului.

Ce m-a frapat atunci a fost faptul că în acel album nu erau decât fotografiile unei gheișe. Să fi fost în jur de o sută. Dar aproape toate o reprezentau în aceeași poziție. Bine, locurile erau aproape mereu diferite, însă ordinea în care erau aranjate părea ca o peliculă de film arătând trecerea timpului pe fața ei atât de clar, de parcă atunci s-ar fi derulat. Am închis ochii, rămânând cu albumul în mână. Gheișă arăta plină de demnitate. Ochii mari. Privirea clară. Gâtul lung... de parcă ar fi fost o lebădă. Iar degetele, subțiri și albe. Ce mă nedumerea era faptul că în același album, erau puse separat câteva fotografii ce-o reprezentau pe gheișă în anii copilăriei. Stătea lângă zidul unei case frumoase, mari, așezată aproape de marginea unui râu mărginit de coline pline de pomi înalți și subțiri. Ținea în mână un măr, arătând că îl oferă cuiva; deși nu era nimeni în jur.

Să fie aceasta ființa căreia Lureanu îi scria aproape săptămânal? mă întrebam. Fiindcă îl vedeam la sfârșitul fiecărei săptămâni scriind câteva pagini, pe care le pune într-un plic și îl ducea imediat la poștă. Însă nu primea niciodată răspuns. Practic, de când mă angajase, nici nu m-a întrebat vreodată dacă i-a sosit vreo scrisoare. Ceea ce înseamnă că el știa că ea n-o să-i răspundă. În plus se vedea că nu-l deranja acel lucru. Dar atunci te întrebi ce-ar fi putut el să-i scrie...? Cât patos mai era în ceea ce vroia el să-i destăinuie? S-ar putea, m-am mai gândit la un moment dat, ca între ei să nu fi fost o relație amoroasă și că el doar a cunoscut-o și ea i-a acordat dreptul de-a o fotografia. Numai că de-ar fi fost așa, de ce i-ar mai fi scris el atât de des? Fotografiile care o arătau pe gheișă în timpul copilăriei păreau totuși să spună altceva. Pentru că așa ceva nu poate fi oferit oricui. În primul rând pentru că gheișile, toate, au o biografie ascunsă. Adoptă un anume nume, tocmai pentru a nu fi recunoscute. Acesta fiind de altfel primul pas în acea lume ascunsă, care a făcut orice ca regulile după care își coordonează activitatea să nu fie niciodată cunoscute de cei din jur. Abia atunci începe drumul cu multe urcușuri întortocheate pentru cea care vrea să devină gheișă. Acolo începe să studieze arta comunicării, a relației de anturaj select, de stărnire a bucuriei sau plăcerii atunci când dorește ca cineva să guste din atmosfera rafinată, pe care ea a deprins-o încet și cu multă trudă de la maestrele sub care a fost nevoită să se instruiască. Dar de se întâmplă ca într-o zi primejdia s-o pască pe noua gheișă și întregu-i trup să devină nu mai mult decât o inimă, ajunsă până acolo unde acceptă că-i învinsă, trăind în ascuns sentimentul iubirii, atunci, se poate, ca-ntr-o oglindă, să vadă cum de la capătul drumului pe care cu greu l-a urcat, se-ntoarce spre locul de unde-a pornit, lamentându-se.

Aceasta se spune c-ar fi marea cădere a gheișei. Iar acest lucru știu că s-a întâmplat cu Sakura.

Urmărit de acest gând, mi s-a părut odată, în timp ce priveam prin geamul aburit, că-l văd pe Lureanu împreună cu Sakura: tineri și frumoși, intrând alene pe ușa din față. Ea tot îl întreba câte ceva. Nu știam dacă vor să-i întâmpin dar am coborât. Am avut atunci certitudinea că undeva am întâlnit-o. Și tot încercam să-mi amintesc acel lucru. Sakura era atât de stăvezie și zâmbetu-i cu care m-a întâmpinat atât de cald c-am rămas pentru o vreme cu privirea ațintită numai spre ea, ca și cum acolo numai eu și ea am fi fost. Ca după puțin să văd acel zâmbet înlocuit de un altul, ieșind de sub masca unei gheișe bătrâne trăgând cu greu după ea un kimono enorm, încărcat de zăpadă, întrebându-mă dur din priviri: unde-i Lureanu? Am tresărit.

3.

Când și cum a cunoscut-o Lureanu pe Sakura am aflat de la el. Numai că în loc să-mi spună întreaga poveste de dragoste cu acea gheișă, el a pus deoparte ceva, care, din anumite motive, probabil, nu se cădea să fie dezvăluit chiar atunci. Ceea ce m-a dus cu gândul la faptul că, de ce nu, s-ar fi putut să fie un lucru ce-l apăsa. Atunci m-am consolată, bănuind că o să-mi destăinuie ce mai rămăsese nespuns din acea poveste, mai târziu. Dar cât de târziu... mă tot frământam, fiindcă de fiecare dată când mă încercam să prind un moment prielnic spre a-l face să continue acea destăinuire, pentru a-mi satisface curiozitatea, Lureanu se prindea - folosind o anume tehnică de schimbare a subiectului, încât să pară că acel lucru nici nu s-ar fi întâmplat -, să vorbească despre artă, în timp ce eu mă trezeam că-l ascult fascinat de parcă lucrurile pe care mi le spunea atunci erau chiar cele pe care puțin mai din vreme i le solicitasem. Însă nu vorbea niciodată despre lucrurile de artă pe care le adusesse el - ceea ce iarăși era un semn de întrebare pentru mine.

El adusesse de-a lungul anilor obiecte de artă din Indonezia, China, Australia, Japonia, Malaiezia și alte câteva țări pe unde a trecut sau s-a stabilit pentru o vreme. Sumedenie din ele le-a așezat, mai întâi, oriunde a găsit un colțor în casa unchiului Odgor - ce-mi fusese oferită-n dar s-o întrețin, din simplul motiv că unchiul nu mai avea nici un moștenitor. S-ar fi găsit cineva s-o revendică, cred, dar era veche și aproape să cadă. Așa că și eu m-am arătat mărinos și i-am sugerat lui Lureanu că poate depozita în ea tot ce crede că-i mai scump și de folos.

Curios sau nu, unii din consăteni descriau tot ce făcuse el doar prin cuvântul *bravadă*. Și că, în ralitate, nu reușise decât să arunce niște bani aiurea în schimbul cărora se mai și cocoșase cărând lăzi întregi, pline cu niște ciudățenii. Adevărul e că tot ce adusesse el nu numai că nu era ceva care ar fi putut să țină de foame dar nici n-ar fi avut cum să ia ochii satului unde se născuse. Cel puțin judecând lucrurile după realitatea vieții de atunci. Mai venise odată pe-acolo un profesor să predea istoria, și printre lucrurile pe care le avea cu el se afla și-un tablou despre care el spunea c-ar costa o avere. Numai că sâteanul care la început l-a găzduit bucuros, după puțin a ajuns la concluzia că tabloul profesorului e cam bucluș, c-ar avea ceva forță negativă asupra ogrăzii lui și l-a invitat pe profesor, ce-i drept la un mod foarte politicos, să-și ia tălpășița și să caute în sat o altă gazdă, cu promisiunea, totuși, că nu va divulga motivul evacuării, dar, că, dacă totuși profesorul dorește, e liber s-o facă.

"Și ce să spun?" a întrebat profesorul perplexat. "Ce mi-ai înșirat dumneata că face tabloul meu?"

"Păi? îl întreabă retoric omul. Ai văzut și dumneata ce face!"

—> "Anume?!" s-a arătat din nou profesorul curios, continuând să-i vorbească frumos.

"Animalele din ograda mea nu mai sunt cum au fost: ouă, mai puține; lapte, aproape deloc. Zbucium..."

"Zbucium în sufletul lor?"

"Exact!" a spus omul, plecând.

"Și dacă unde o să mă mut acum o să se ouă găinile mai mult, caprele o să dea lapte mai mult..."

"S-o vedem și p-asta și mai discutăm", s-a apărut omul.

Văzând că profesorul a rămas tot în fața porții, omul s-a întors, dar nu neapărat prins de-un sentiment de milă ci numai să-i mai dea un fel de explicație în legătură cu forța negativă cuibărită în tabloul lui.

"Vezi, domnule profesor, spuse omul mișcându-și arătătorul puțin prin aer înainte de a-l proiecta unde-și dorise, că exact aici, a accentuat el, apăsând pe pânza tabloului, „e problema.”

"Aici! Mai jos de catargul acesta?"

"Da!", a exclamat omul cu convingere.

"Păi, tot ce-i pe pânza aceasta e acest catarg și valurile înspumate ale mării."

"Corect!"

"Și-atunci?"

"N-a fost nimic sub catarg?"

"Desigur!, a încuviințat profesorul. A fost un vas care s-a scufundat. S-au cel puțin acest lucru credem noi privind acest tablou."

"Și-atunci?, a întrebat omul din nou. Nu-i durerea aceea care se prinde de suflet când privim acest tablou? Că doar n-om admira un catarg înțepenit în valurile înspumate ale mării..."

"Domnul meu!, a exclamat profesorul, eu te credeam om simplu dar iată că-mi spui un lucru de care-am să țin cont. Și totuși... Cum ar putea acel vas care n-a fost decât în mintea artistului să-ți afecteze găinile, caprele...?" l-a întrebat profesorul râzând.

"Aici e tâlcul!, a spus omul satisfăcut.

"Bun, eu o să-mi caut o altă gazdă, dar țin cont de faptul că tot ce vezi pe această pânză nu-i decât vopsea."

"Atunci de ce spui că acest tablou valorează o avere?" l-a mai întrebat omul, plecând.

Profesorul Calipso, om educat la Paris, provenit dintr-o familie de grecotei stabiliți la noi din vremuri imemorabile, nepotul avocatul Kern de la curtea regelui Ferdinand, văr îndepărtat al evreului Suaren, despre care se dusesse vestea că prevede tot ce-o să se întâmple în lume mai bine decât francezul Nostradamus, ar fi putut să lucreze în oricare din capitalele Europei, să se fi însurat cu femeii bogate și frumoase, că era un bărbat foarte elegant și avea și conturi prin străinătate. Dar el în loc să accepte acea lume din care se vedea clar că făcea parte, umbra din sat în sat, acolo unde auzea că sunt copii interesați să cunoască istoria lumii și le preda cu multă răbdare și pricepere, urmărind ca ei, în cele din urmă, să obțină o bursă de studiu spre a putea merge mai departe să se specializeze.

Mă uitam la el, atunci, în acea zi mohorâtă de toamnă, de peste gard, cum rămăsese cu tabloul în brațe și cele câteva lucruri pe care le avea într-un rucsac, clătănând ușor din cap, după care a plecat pe drum călcând încet și cu atenție de parcă ar fi vrut să nu strivească sub picior niciuna din frunzele căzute din pomi.

"Să fie ce văd în fața ochilor chiar domnul Profesor?" am auzit-o pe Ancuța strigând din poartă. "Unde mergeți acum? La școală nu mai e nimeni!"

Profesorul s-a apropiat de ea și a spus ceva, dar ce, n-am putut să înțeleg. Însă a fost suficient s-o aud pe *Gură Spartă* cum îi spuneam noi Ancuței, ca să fac legătura despre ce-i destăinui-se el.

"Rămâneți la mine domnule Profesor. Dar, se poate? Singura problemă la mine e cu țapul. Am un țap, ținea-l-ar Dumnezeu să-L țină-n paza Lui, de nu poate să intre nimeni în curte când e slobod. E ca un câine. Atacă pe oricine. Preotul nu m-a crezut... Și-a venit... Acum o lună să fie. Eu eram în casă. El a strigat, cred, la poartă, dar n-am auzit și a dat să deschidă ușa din față. De unde o fi apărut țapul, că

poarta la țarcul lui era închisă, nu știu, că l-a luat pe la spate în coarne purtându-l până lângă mine în pat. Doamne, doamne, ce m-am jeluț văzând așa scenă încât nici nu mai auzeam ce zicea preotul de durere.

Profesorul a ascultat-o pe Ancuța până a terminat tot ce-a avut de povestit așa cum a ascultat-o și atunci când s-a plâns că orătanile din ograda ei nu mai sunt cum au fost, și-a plecat. Era în plină iarnă. Vântul urla îngrozitor. Crengile pomilor păreau ca niște aripi de păsări zbatându-se neputincioase. Iar dintre toate acoperișurile caselor doar unul se mai vedea în zare, de parcă ar fi fost catargul unei corăbii scufundându-se încet sub valurile tot mai mari de ninsoare.

Am luat o carte în mână deși nu intenționam să citesc și-am mai aruncat un buștean pe jăratecul care se auzea trosnind în sobă. Ce mă neliniștea, chiar mai mult, era întâlnirea pe care-o aveam programată peste două ore. Îl așteptam pe Arin, curatorul de la Muzeul de Artă. Ultima dată când îmi promisese că vine, fusese pe la mijlocul lui septembrie, dar și-a amânat vizita în ultimul moment pe motiv că e foarte ocupat. Se poate totuși să nu fi fost așa, chiar dacă el mi-a spus c-a fost solicitat să meargă pentru niște estimări și cumpărarea unui tablou vechi pentru o firmă suedeză, adăugând că nici invitația mea nu-l lăsase indiferent, numai că lucrările de artă pentru care-l invitaseam să le vadă și eventual să le cumpere, știa c-o să rămână în același loc până la următoarea întâlnire pe care ar fi putut s-o onoreze.

Ce-am bănuțit atunci a fost mai degrabă faptul că nu intrase în obiectivul lui oferta mea ca ceva urgent. Deși, acum, pot spune că a fost mai degrabă vorba de o anume strategie. Căci cei care sunt în lumea afacerilor în domeniul artei - mi-am dat seama, deși, într-un fel, cam târziu -, simt ca și câinii dresați când ceva e în neregulă. Adică, de văd că vrei să vinzi ceva, pentru că financiar depinzi de valoarea acelui lucru, atunci curatorul știe cum să lucreze cu tine până când te vezi acceptând prețul oferit. Numai că, acum, și dacă așa fi vrut să arăt că nu sunt în criză de timp tot nu mai aveam altă șansă, fiindcă Lureanu mă presa s-o fac cât mai repede din motiv că trebuia să plece în străinătate iar în casă nu mai avea nici cel puțin bani pentru o masă decentă. Și ca să mă asigur că Arin o să vină, i-am dat telefon chiar înaintea orei la care trebuia să sosească, spunându-i că-l aștept, și-am încercat să închid telefonul imediat de teama de-a nu mă întâmpina cu un nou refuz.

- Vin, imediat!, l-am auzit, și-am rămas cu privirea ațintită în gol, parcă nevenindu-mi să cred.

4.

Peste câteva minute văd o mogâldeță neagră făcându-și loc prin nămeții de zăpadă și-n urma lui încă o persoană care mergea ce mergea și se oprea. Când s-a apropiat de ușă am realizat că mogâldeța era chiar Arin, iar în urma lui psihologul Siela Sârgu. Am avut imediat un sentiment de nedumerire. În primul rând pentru că nu-l invitaseam decât pe Arin. Iar în al doilea rând, un curator de artă când merge să facă o estimare, cumpărare, sau o recomandare a unei lucrări de artă, însoțit de un psiholog, nu numai că pare nepotrivit, dar poate chiar deranja.

Mai mult decât atât, aveam discuții tot mai aprinse cu Lureanu. Pentru că el aranjase acele lucruri într-un fel ciudat. Și nu vroia să renunțe pentru că, după cum spunea el, ofensat, îl ajuta să-și îmbogățească sufletul. Bine, asta ar fi putut fi problema lui și n-aș fi avut nici un drept să încerc să i-o schimb. Dar el vroia ca și muzeul care-i va achiziționa lucrările să le expună exact în forma în care le aranjase el. Ori, cum ai putea să propui un lucru de genul acesta și să te mai și gândești că va fi acceptat? Ca să nu mai amintesc de inconvenientul sau ciudățenia celui aranjament: puteai găsi lângă un tablou sau o sculptură, un clopot de bronz.

Totuși, la ce ținea Lureanu cel mai mult erau niște poeme ale unor tineri poeți avangardiști, care adăugaseră nu numai data

și împrejurarea când i le oferiseră, dar și motivul acelui eveniment. Cât însă ar fi putut acest lucru să sporească valoarea acelor manuscrise, ținând cont de faptul că mulți dintre autorii poemelor nu deveniseră între timp cunoscuți, era o altă întrebare.

Imediat ce-am auzit sunând la ușă am deschis și i-am invitat în casă mirându-mă că pe-o asemenea vreme au reușit totuși să ajungă.

Arin s-a arătat foarte bine dispus. Mi-a cerut prietenește o cafea și a început să se uite la lucrările expuse, notându-și pe un caiet ceva.

Pe Siela o știam mai mult din vedere. O văzusem în compania cuiva și aflasem că provine dintr-o familie de actori. Sincer vorbind, era suficient să-ți arunci o privire spre ea ca să-ți dai seama că ai în față o femeie aparte. Bine, discutând franc, inima îmi bătea de parcă aș fi alergat o zi întreagă iar gândurile îmi erau așa de răvășite încât aș fi preferat să nu mă întrebe nimic. Pentru mine ar fi fost suficient doar s-o privesc. Probabil că ea a simțit acest lucru și ca să spargă gheața a început să vorbească de parcă i s-ar fi adresat unui vechi prieten:

- Poate mă crezi sau nu, dar astăzi când l-am întâlnit pe Arin - și el îți poate mărturisi că ne-am întâlnit din întâmplare-, și-am auzit că te vizitează, cu intenția, firește, de a vedea ce-a mai adus și ce-ar vrea să mai vândă Lureanu... l-am rugat să mă ia și pe mine că nu știam cum să fac să iau legătura cu tine.

- Cu mine? am întrebat scurt, arătându-mi nedumerirea.

- Păi mai e cineva care cunoaște în detaliu povestea de dragoste a lui Lureanu cu acea gheșă în afară de tine?

În timp ce îmi tot dregeam glasul, tușind, și gândindu-mă cum să-i dau un răspuns la acea aparentă propunere, deși nu mă trăgea inima deloc, Siela iar s-a prins să vorbească:

- M-am documentat din cărți până în pânzele albe... am mai întrebat în stânga... în dreapta, ca să nu spun c-am vizitat și Kyoto, care-i leagănușul gheșelor, și-am stat la un japonez în casă cu intenția de a afla mai multe lucruri despre aceste ființe atât de ascunse privirii, dar, ca să fiu sinceră, mare lucru tot n-am aflat. În cele din urmă, am vrut ca toată această trudă, documentare, informare sau cum vrei s-o iei, s-o folosesc într-un fel. Și m-am decis să fac un film documentar. Dar belea mare, japonezii nu mi-au dat voie să filmez... Atunci m-am gândit să fac aici la noi un film despre...

- Eh!, l-am auzit pe Arin spunând încet, cu intenția vădită de a o întrerupe pe Siela, după care a făcut o grimasă -, adică tu ai fi vrut să faci un film despre gheșe acolo... când acel lucru e protejat de niște legi pe care cei din afară n-au nici cea mai mică șansă s-ajungă să le cunoască. Cine să-ți dea informații despre viața gheșelor? Ori, la noi, dacă ai face un film despre viața lor, folosindu-ți doar imaginația, cine Dumnezeu te-ar luat în serios? Hai să zicem că în cele din urmă ai porni la drum... Ce acțiță ar putea interpreta rolul unei gheșe?

Se vedea clar că Arin nu era bântuit de himere. Argumentul? Poate doar pentru că venise să estimeze și eventual să cumpere ceea ce Lureanu avea de vândut. Că de-ar fi fost interesat de ceea ce Siela vroia să facă ar fi fost posibil ca și el să fi procedat la fel. În treacăt fie spus, omul e de-o rară complexitate chiar dacă se schimbă după cum bate vântul, urcă împotriva curenților, se zbate pentru ceea ce nu se cade, aleargă după ce nu-i trebuie, creează ceea ce o să dispară, adună ceea ce vede clar cum se degradează: pentru că el poate trece dincolo de pragul acestei limitări și poate deschide acea poartă de unde începe drumul eternității. Dar ar fi putut face acesta dacă rostul acestor două forme de manifestare - în care ființa descoperă trecerea lucrurilor dintr-o formă în alta, la fel ca și puterea de-a înțelege cum pot ele reveni la forma lor inițială, n-ar fi stat, așa după cum se spune, la baza creației?

Așa că m-am trezit că accept în gând că și Arin și Siela au dreptate. Și totuși aș fi vrut să fiu de partea Sielei. Fiindcă nu se poate face un film despre secreta viață a gheșelor fără actori.

(continuare în p. 22)

Am luat o carte în mână deși nu intenționam să citesc și-am mai aruncat un buștean pe jăratecul care se auzea trosnind în sobă. Ce mă neliniștea, chiar mai mult, era întâlnirea pe care-o aveam programată peste două ore. Îl așteptam pe Arin, curatorul de la Muzeul de Artă. Ultima dată când îmi promisese că vine, fusese pe la mijlocul lui septembrie, dar și-a amânat vizita în ultimul moment pe motiv că e foarte ocupat.

Magda Grigore

În numele
poemului
(Târgul de măști)

Nu cumpăr, vă spun, aceste fețe străine,
privirile ascunse, ca într-un bal mascat,
chipurile putrede și meschine.
Nu cumpăr lucruri scumpe, mode, tentații,
nimic din răutățile de preț -
le salut, le zâmbesc cu dispreț,
trec zilnic, vă spun, și nu cumpăr.
Nu cumpăr idei sumbre, vorbe murdare,
jocuri mărunte, scene de amatori,
gesturile lor trădătoare.
Nu cumpăr iluzii, minciuni, nici capricii,
zâmbetul lor nu mă oprește din drum -
adevărul lor e postum.
Plec mai departe, mai bine nu cumpăr.
Nu cumpăr, vă spun, nici atunci când mi-e sete
apa strânsă în murdare mâini
și culori întinate, și frunți desuete.
Nu cumpăr rețete, nici uși și nici strune
cu care unii își încântă stăpânii -
își joacă rolul mai bine nebunii,
mă-ndepărtez, vă spun că nu cumpăr.
Nu cumpăr vinuri și mese bogate,
nici cupe de-argint, cu amprente de zei,
eu nu trăiesc povești pe-apucate!

Nu cumpăr clipe bogate, deloc bucurie,
nici liniștea zilei - în care mi-e urât -
cu sufletul pus gaj nici atât!
Chiar dacă-mi pierd speranța. Nu cumpăr.
Nu cumpăr sentimente sau inimi, iertare,
Suferința încă știu s-o primesc.
Și vreau să prind o stea în alergare...
Nu cumpăr din târgul acesta nimic,
nu cumpăr, vă spun, nici cuvântul, nici pașii,
chiar dacă respir laolaltă cu lașii -
vreau să-mi păstrez adevăratul chip.

Chiar dacă-mi
pierd
speranța. Nu
cumpăr.

Nu cumpăr
sentimente
sau inimi,
iertare,

Suferința încă
știu s-o
primesc.

Și vreau să
prind o stea în
alergare...

M.G.

Conacul era
enorm. Așa
ceva nu prea
aveai cum să
vezi prin
inima
câmpiei. Putea
să dăinuie
secole, căci
avea pereții
din piatră de
cea mai bună
calitate,
giurgiuvelele
din măceș
sălbatec,
pardoselele
din lemn de
nuc, lăcuit, iar
acoperișul din
țigla groasă.

proza

(urmare din p. 21)

Un documentar despre gheișe e cu neputință.
E ca și cum ai vrea să faci un film despre
spionaj, folosind spioni, spre a arăta cum
spionează și unde în cele din urmă ajunge
informația.

Ceea ce înțelesese corect Siela e că trebuie
să ai la bază o informație cât de cât conturată
despre viața gheișelor. Numai că acea
informație nu ți-o poate da decât cineva care a
crescut în preajma lor. Dar cum ar putea s-o
facă tocmai acela sau aceea care le-a cultivat
rolurile, le-a hrănit imaginația, să le arunce de
pe față masca? Asta ar însemna ca să-și
ruineze, în mod conștient, profitul uriaș pe
care-l are de pe urma lor. Singura variantă ar
fi fost, în situația aceasta, să găsească pe
cineva care a fost îndrăgostit de-o gheișă și a
avut în cele din urmă de suferit. Acela, da, ar
putea să divulge o parte din intimitatea acelei
lumi.

Pornind de la acest gând, Lureanu era
pentru Siela sursa de la care ar fi putut afla.
Însă Lureanu nu mai vorbea cu nimeni, nu mai
acceptase nici un interviu de câțiva ani buni,
nici nu mai vroia să audă de teatru sau
spectacole, acolo, unde, de altfel, obișnuia să
se întâlnească în tinerețe cu prietenii. Trăia
atât de retras încât puteai să spui că nici nu
există. Scria, în schimb. Ce? Era foarte greu
chiar și să bănuiești. Eu credeam că își scria
amintirile și că, având o viață așa de bogată, n-
ar fi fost exclus să nu se gândească la faptul c-
ar putea să dea lovitură. În cele din urmă poate
tocmai acest lucru urmărea. Deci, iubirea lui
cu acea gheișă ar fi putut fi tema acelor scrieri.
Și-atunci, mă gândeam, văzând că Siela
insistă, nu cumva voi încurca lucrurile dacă
mă prind să-i mărturisesc ceea ce Lureanu
chiar acum s-ar putea să scrie?

Petruț Pârvescu

curentu'
farfuria și becu'

noapte
trec iar prin sat
stele în cer și pe uliță
mă uit tăcut la stâlpii de lumină
parcă văd și aud

VINE...
seară de seară
noi eram acolo pe șanț
stam pe iarba și așteptam

de câteva zile se tot zvonea
GATA
dă drumul la curent pe uliță
ne și închipuiam fără gaz lampa
aprinșă
agățată frumos deasupra
undeva
în cer

LUMEA
CU MIC CU MARE SĂ STEA
CUMINTE
DEPARTE
ȘI SĂ NU PUNĂ MÂNA
ATÂT
asta repeta pe linie de o săptămână
încoace
ghiță goarnă de la primărie

toată vara
un sat întreg de gropi adânci
în picioare
boii oamenii stâlpii mânjiți de smoală
și păcură
sârma întinsă în cap cu farfuria și
becu'

în seara aceea
parcă se înnoptase parcă mai devreme

mătușa lina lu' gulie venise cu tuciu'
ăla mare
străchini și împărțea pentru ăl bătrân
porumb fiert și cu sare
iar noi ziceam
pe rând
BOGDAPROSTE

frumos
mirosea aerul a smoală și a catran
ca un buchet enorm de chibrituri
aprinse
afară nu se mai vedea bine
dar eu știam
în față
peste drum
la nicu la poartă era stâlpu' nostru

mâncam liniștiți
și
dintr-odată a coborât așa
din senin
pe pământ
o umbră imensă albă și moale de acolo
de sus
de sub farfuria aia mică și roșie
curentu' lumina până la noi în
strachină!..

Din vol., în pregătire,
„Păcala Făgețelului”

Ultima mare gheișă

5.

Cert e că toți cei din familia lui Lureanu
erau mai mult decât nemulțumiți de felul în
care el își trăise viața pe alte meleaguri.
Niciunul din ei nu-i mai călca pragul. Ținând
cont de acest lucru se putea, chiar cu riscul de
a greși, să spui că ei n-ar fi reprezentat decât o
sursă de informație distorsionată despre el. În
treacăt fie spus, atunci când se întâlneau și
venea vorba despre Lureanu, ei rosteau numai
câteva cuvinte prin care-și descărcau sufletul:
un *nimeni* care a călătorit mult, n-a agonisit
nimic și, din lipsă de bani, s-a retras în conacul
boierului Săreanu.

Întreaga dispută dintre Lureanu și săteni nu
avea o vechime foarte mare. Practic, nimeni
nu s-a supărat la început că Lureanu a părăsit
câtnul unde a crescut. Nici de faptul că atunci
când venea, de pe unde umbla, era tot timpul
încărcat doar cu lucruri de care ei n-aveau de
ce se bucura. Ci pentru că le-a încurcat
întregul plan atunci când au vrut să vândă
conacul boierului Săreanu care, iar acest lucru
trebuie știut, fusese legal oferit de boier tatălui
lui Lureanu. Lucrul acesta era știut de toți din
motiv că Radu Lureanu a fost socotit vrednic
să aibă grijă de boier, atunci când acesta s-a
îmbolnăvit; și l-a îngrijit până în clipa în care
cursul vieții boierului a atins acel liman, unde,
se spune că, Cel de Sus îi așteată pe toți spre a
le da alceva de făcut în acest univers.

Același lucru îl făcuseră acum rudele pentru
Radu Lureanu. Căci, deși el și-a dorit să-și
vadă fiul - despre care nici nu se știa pe unde-
i plecat - să-i fie prin preajmă, a trebuit în cele
din urmă să apeleze la săteni să aibă grijă de el.

Lucrul acesta, deci, chiar dacă formal nu
era susținut de nici un act legal, le dădea credit

celor care au avut grijă de Radu Lureanu, că
pot vinde conacul moștenit de el de la boierul
Săreanu.

Conacul era enorm. Așa ceva nu prea aveai
cum să vezi prin inima câmpiei. Putea să
dăinuie secole, căci avea pereții din piatră de
cea mai bună calitate, giurgiuvelele din măceș
sălbatec, pardoselele din lemn de nuc, lăcuit,
iar acoperișul din țigla groasă.

Întâmplarea a făcut ca *Moștenitorul
Neașteptat* - așa cum l-au numit ei pe
Lureanu-, să se întoarcă de pe unde fusese
plecat chiar când ei făcuseră actele de vânzare
și i-a blocat, acuzându-i și de faptul că acesta
fusese de fapt motivul pentru care ei nu l-au
înștiințat de trecerea tatălui lui în neființă.

”Și de unde să-l fi luat pe fugarul ăsta?, a
întrebat una din mătușile lui Lureanu. De pe
lună? A venit acum când a aflat că nu mai e
nimeni în conacul moștenit de tatăl lui de la
boierul Săreanu, să aibă și el un loc, la
bătrânețe. Că de-acum n-o mai putea pleca.”

Lureanu a înghițit în sec fără să încerce în
vreun fel să se apere. Deși se vedea că îl
macină mult acuzațiile venite din partea
rudelor. Cel mai mult, se pare, însă, că-l apăsa
faptul că nu putuse să vină să-și vadă tatăl. L-am
auzit odată, în timp ce culegeam niște mere în
grădină, vorbind singur în casă. Nu știa că-s
prin preajmă. Că de-ar fi bănuț, n-ar fi făcut-o.
Se vedea că nu se mai poate stăpâni. La un
moment dat a început să plângă, bolborosind
ceva din care se înțelegea numai... ”Aș fi
venit... Aș fi venit...” După un timp s-a liniștit.
Ca în cele din urmă să-l aud rostind din
răspuțeri: ”Mai bine aș fi murit eu!”

Am lăsat coșul cu mere unde era și m-am
retras imediat.

Glorioșii ani ai ratării

„A TREIA PIATRĂ DE LA SOARE” (2) LAURA, TOAMNA ÎN CALAFAT ȘI VISUL CĂZUT SUB IARBĂ

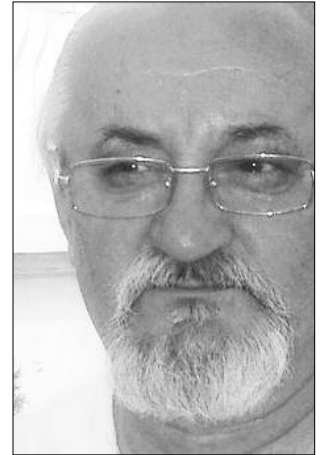
Cu gândul la încărcătura misterioasă a lunii noiembrie, din viața Laurei Caradima, am scris că în această lună ar fi împlinit 63 de ani, ceea ce este o inexactitate, anii i-a împlinit pe 7 aprilie, a.c.... Dar, să mai depănăm amintiri. În toamna anului 1985, Dorel Ștefănescu, pe atunci directorul Palatului de Cultură Pitești și „incasatorul” de serviciu, de la Securitate și de la Partid, pentru libertățile și nonconformismul cenacliștilor rebeli, m-a chemat să mă întrebe dacă vreau să reprezint cenaclul nostru la un concurs literar, organizat de revista „Ramuri” și care se desfășura, pe parcursul mai multor zile, la Calafat. Totodată, a dorit să-i mai recomand o persoană. Fără să stau pe gânduri, am numit-o pe Laura! Dorel m-a privit șagalnic și mi-a zis: „Nea Sibicene, nu știu ce drăcie va mai ieși de aici, dar accept propunerea!” Spre Calafat am mers cu un tren de noapte – tot drumul am vorbit, am râs, am fost melancolici, am tăcut. Ajunși la destinație, am fost cazați la vechiul hotel din localitate, în aceeași cameră, de parcă am fi fost soț și soție, fără să ne fie cerute ambele acte de identitate, cum era și este obiceiul, chestie care m-a pus un pic pe gânduri. Festivalul de poezie, muzică și epigramă adunase destui participanți. Juriul era alcătuit din membrii ai redacției revistei „Ramuri” și bucuria mea a fost mare când l-am reîntâlnit acolo pe regretatul poet Patrel Berceanu; fusese coleg cu bunul meu prieten, actorul Cristian Tutză, la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică București, unde terminase teatrologia. Ne văzusem o singură dată, în București, grație lui Cristian, pe când ei erau în anul universitar terminal, parcă în 1980. Tustrei petrecusem câteva ceasuri bune, prin cârciumile boemilor bucureșteni. Știu că, la un moment dat, atunci l-am întrebat pe Patrel cum de i se acceptase titlul „Sentimentul baricadei”, la cartea de debut. Nici el nu-și explica! Tot la acest festival l-am cunoscut și pe poetul Gabriel Chifu, azi vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. Oltenii ne-au primit cu generozitate, cu sufletul cald, bucate bune și, evident, cu inegalabilul lor zaibăr, roșu, înmiresmat și din plin, băut pe terasa unui restaurant situat pe malul Dunării, sub soarele molău al unei toamne prelungite! Acolo m-am apropiat de actorul craiovean Barbu Morcovescu, participant la festival în triplă ipostază: de actor, epigramist și caricaturist. Cu mult mai în vârstă decât noi, actorul ne-a fost un excepțional ghid de ocazie, prin orașul cu Dunărea la Miazănoapte. Don Barbu avea trăsături nobile, barba ninsă și îngrijită sever, vocea de tenor te făcea un bun ascultător, politețe de aristocrat și o cultură impresionantă. Era însoțit de o doamnă cu mult mai tânără decât Domnia Sa, care-l răsfăța și proteja cu discreție. Omul era monumental și cea mai mare parte din timp am petrecut-o împreună. De la el am aflat povestea unei familii locale, ai căror bărbai au fost eforii locului – familia Marincu, care a ctitorit mult, chiar și vechiul hotel cu turlă, pe atunci numit „Carpați”, fusese ridicat de Ioniță Marincu, întâiul. Actorul ne-a dus în locul unde s-a tras prima lovitură de tun, înspre Vidin, în prezența Principelui Carol I, pe 15 (27) mai 1877. Ușor-ușor, i-am spus câte ceva despre mine și familia mea, despre avatarurile politice ale bunicului meu și despre perioada petrecută de ai mei în Bărăgan, ca deportați. Cred că aceste mărturisiri l-au făcut să-mi povestească despre partea sa de viață înnegurată de primii ani ai comunismului și să-mi propună ca la întoarcere să fac o scurtă escală în Craiova, pentru a-l cunoaște pe I.D. Sîrbu. Despre I.D. Sîrbu și apostolatul său întru suferință îmi mai vorbise bunul meu prieten Mihai Procopie Dumitru, juristul șef al Uzinelor Dacia, un om desăvârșit, erudit, dar cu un trecut complicat - o vreme, Mihai a fost părtaș discret la boema noastră, pe câțiva chiar susținându-ne moral și material, în

momente de restriște financiară. Din păcate, frumoasele zile de la Calafat au trecut ca vântul, vinul părea că nu se sfârșește!, și a trebuit să plecăm, să ne despărțim de noii prieteni. Întâlnirea cu I.D. Sîrbu a avut loc, dar ea va fi subiectul altui episod, unul special, pentru că este mult de povestit. Mai spun doar că am trăit două momente mai delicate, oarecum urâte. Primul ține de selectarea și acordarea premiilor, deloc ușoară, chiar problematică, rezolvată, cât de cât, cu onestitate; eu am fost procopsit cu un premiu special al revistei „Ramuri” iar Laura cu premiul „Casei de cultură Calafat.” Al doilea moment delicat s-a consumat în a doua noapte de la sosire, când în ușa camerei de la hotel ne-au bătut 3 colegi de scris, participanți la festival - unul ne-a arătat o legitimație de colaborator al „Scânteii tineretului” și ne-a întrebat dacă suntem soț și soție, solicitându-ne actele de identitate! Le-am spus că nu arăt actul unor bărzăuni fără somn, puși pe farse nocturne, și le-am închis ușa în nas. Peste o jumătate de oră ne-am trezit cu alții - un milițian și un civil. Cam încurcat, ne-stăpân pe el, civilul ne-a cerut actele. Situația era delicată, m-am recules repede și am mizat pe o replică: „Domnilor, vă înțeleg situația profund neplăcută, în care vă pune exercitarea meseriei, știu că nu vă convine nici dumneavoastră situația - să tulburăți somnul unor oameni onești, la o oră grea a nopții.” Spre surprinderea mea, cei doi au fost intimidați de replica mea, și-au cerut iertare și au plecat. A doua zi, „bărzăunii” uteciști au ținut să motiveze măgăria de peste noapte, au spus că totul a fost o glumă. „Da, amicilor, le-am zis, sinistră glumă, în care ați implicat securistul hotelului și un milițian. Doi dintre autorii farsei trăiesc și azi, în aceeași mizerie morală, al treilea a dispărut fără urmă, după ce a produs un scandal cumplit, înainte de 1989, cu o poezie care a lezat o comunitate etnică sensibilă, scandal acoperit cu multă trudă politică și diplomatică.” După „epopeea” de la Calafat, relația mea cu Laura a intrat într-un con de umbră. Prietena mea își stabilise un grup de prieteni în care erau câțiva cam dubioși; în plus de asta, Laura începuse să aibă puseuri de mizantropie - ajunsese, ca toți, de altfel, la o masă critică, negam tot, bărfeam și injuram tot, suspectam pe toată lumea, devenisem depozitarii unei impresionante cantități de otrăvă morală.

Au venit zilele din decembrie, 1989. Am povestit cum au fost aceste zile, în câteva episoade, acum câțiva ani. Cum am spus și atunci, Laura a ieșit, tiptil, aproape inexplicabil, din viața literară, s-a ocupat de creșterea celor două fete ale fratelui său, Nicu, fete cărora le-a fost mai mult decât o mamă adevărată. Linda și Miruna, fetele Laurei, sunt acum doamne în toată regula, cu familii, copii, sunt expresia muncii reușite, a Laurei...

Multă vreme nu m-am mai văzut cu Laura, cred că peste 15 ani... Prin 2006, vara, ne-am întâlnit din întâmplare și am petrecut o după-amiază împreună, plimbându-ne prin cimitir, rememorând, discutând despre prezent, despre enigmaticele revoluției de la Pitești, pe care ea o trăise din plin. I-am arătat mormintele prietenilor noștri dispăruți, despre care nu mai știa nimic - se retrăsese, călătorise mult prin lume și aproape că nu mai ținea legătura cu nimeni din vechiul ei anturaj. Îl vizita la rectorat, din când în când, pe domnul Vasile Ghițescu, delicatului nostru coleg, despre care încă nu am scris. Dialogurile cu dânsul erau liniștitoare, poate și pentru că Laura devenise alta, ordonată, cu sistemul de valori bine structurat - creșterea copiilor și activitățile noi (ajutorarea sărmanilor) o mai disciplinaseră, îi alungaseră puseurile de mizantropie și îi diminuaseră reacțiile nonconformiste. Așa

stând lucrurile, noul ei interior se potrivea exigențelor prietenului nostru, căruia îi spuneam Vasile cel Blând (sic!). Ne-am mai revăzut cu mare plăcere de câteva ori, apoi ne-am văzut fiecare de ale lui. După alți ani, 5 sau 7, nu mai știu, am scris în revista Argeș trei episoade despre ceea ce știam eu despre evenimentele din decembrie 1989, la Pitești. A aflat, m-a sunat și m-a certat, dar cu tristețe, dezamăgită - era de părere că am scris depreciativ despre evenimente, chiar satiric. I-am propus o întâlnire, pentru a discuta pe îndelete, pentru a o convinge că am scris doar despre ce am văzut eu, nu despre cele auzite. Cu greu a acceptat că aveam dreptate, că nu poți nega niște întâmplări în mijlocul cărora nu ai fost. Tot cu acest prilej, am vrut să mai lămuresc un lucru, anume cum de nu am dat peste Laura, Durac, Argeșeanu și alții, în Casa Albă (Județeană de Partid), pentru a putea încropi un ziar liber, o societate culturală, eventual chiar un partid politic, etc. Am adus discuția și despre susținerea oferită de unii revoluționari împotriva demonstrațiilor din Piața Universității, în 1990, precum și a mineriadelor. Despre acestea, Laura mi-a mărturisit că au constituit dezamăgirea ei cea mare, mare până la silă, care a îndepărtat-o, vremelnice, și de nucleul curat al revoluționarilor piteșteni. Am zâmbit, chiar am râs și i-am spus, cu părere de rău, că încă mai are o imagine idilică despre acele evenimente, care, de fapt, au fost manșonul unei lovituri de stat, de care s-a folosit nomenclatura din planurile 2 și 3, ale PCR. Aveam la mine copia unor declarații, date de participanții activi la evenimente, în vederea stabilirii aportului fiecăruia, în vederea acordării indemnizației de „Luptător în

Laura a ieșit, tiptil, aproape inexplicabil, din viața literară, s-a ocupat de creșterea celor două fete ale fratelui său, Nicu, fete cărora le-a fost mai mult decât o mamă adevărată.

Cu Laura, în 1981

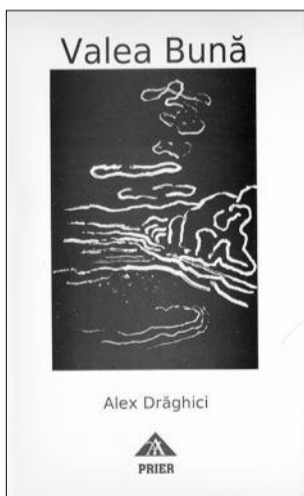
Revoluție.” Conținutul lor este stupefiant, prin numărul mare de inadvertențe flagrante, unele comice, care trădau niște inși ce încercau cu disperare să demonstreze că au jucat un rol istoric! De pildă, X povestește că în ziua B, la ora H, a fost cu Y, în locul A. La rândul lui, Y spune că în ziua B., la ora H, a fost cu Z, în locul C. Laura a citit aproape toate declarațiile colegilor ei de revoluție și a plâns; a fost, cred, a doua sau a treia oară când am văzut-o plângând, în cele câteva zeci de ani, de când ne cunoașteam. Mi-a părut rău pentru acest moment, a fost ca și cum i-aș fi spulberat un vis, poate singurul vis în care a crezut cu adevărat. Tot atunci am vrut să-i dau copiile celor vreo 10 pagini din dosarul meu de urmărit în care sunt date despre ea și care-i sunt mai mult decât favorabile. A refuzat, mi-a spus că nu mai vrea să știe nimic despre trecut, că este foarte bolnavă și că vrea să-și trăiască restul vieții, care i-a mai rămas, fără nici un fel de nor... Ne-am despărțit, fără să știm că aceea avea să fie ultima noastră întâlnire, că Laura și visul ei vor coborî sub iarbă. Moartea prietenului nostru Gheorghe Marcu, în februarie 2015, i-am vestit-o prin SMS - nu mi-a răspuns niciunul...

Jurnal de lectură

„Acasă”, de Alexandru Drăghici

...tematica și motivele religioase nu sunt atât de distinct, de apăsător conturate în ansamblul poeziei din volumul „Acasă” de Alexandru Drăghici, cum ar putea lăsa să se înțeleagă considerațiile noastre, ci, de cele mai multe ori, ele se întrepătrund, fuzionează osmotic cu alte zone de inspirație, sunt montate, încastrate cu finețe de bijutier...

V.R.

cronici

Poetul mehedintean Alex Drăghici a constituit o prezență discretă în peisajul liric contemporan, deși a semnat periodic grupaje de poezii remarcabile, prin reviste literare de prestigiu național și are, de pe acum, o bibliografie demnă de a fi reținută. A debutat editorial în 1988, la Editura „Scrisul Românesc”, în volumul „Zboruri lirice”, cu grupajul de versuri, substanțial și reprezentativ, „Septembrii”, după care a făcut să apară volumele „Păsări greșite”, versuri, Editura Radical, 1995, „Filierea Crimei”, proză, Editura Radical, 1995, și „Spectrul Crimei Organizate”, considerații criminologice, 2000, „Valea Bună” – versuri, Editura „Prier”, 2012, „Arhiva unei primăveri”, Editura TipoRadical, Drobeta Turnu Severin, 2015.

Deși extrem de exigent cu propria persoană și scrisul său, Alex Drăghici a revenit în librării, recent, după o surprinzător de scurtă perioadă de timp, cu o nouă selecție parcimonioasă din producția sa lirică din ultima vreme, publicând în condiții grafice sărbătorești, la cunoscuta editură severineană „TipoRadical”, volumul de versuri „Acasă”, care reclamă în mod indubitabil, un plus de atenție din partea criticii noastre „de întâmpinare”.

Încă de la debut, Alexandru Drăghici a optat pentru poezia de factură imagistă, de tip esenian, „în dulce stil clasic”, cu o prozodie îndelung, atent cizelată, cu minuțiozitate și răbdare de poet parnasian, ce conferă o muzicalitate aparte, persuasivă, învăluitoare, de incantație purificatoare de ritual, descântec și rugăciune: „La mine-n sat curg stelele-n grădini/ iar caii mai visează să-i călărească prinții/ spre Sfânta Liturghie, lângă poteci de îngeri/ în rumene duminici mă primeneau părinții./ Azi parcă plouă cu noiembrie stinse/ ori ninge peste-un sat de iconari/ cuvintele își cresc tăcerea-n gură/ iar vreji orelor sunt mai amari”. („Sat de iconari”, p.7).

Departă de noi intenția de a induce ideea că Alexandru Drăghici este un epigon al marelui poet rus Serghei Esenin ci, dimpotrivă, ne-am propus să convingem prin mijloace analitice și prin ținuta estetică a citatelor selecționate după gustul nostru, că avem de a face cu un poet încă tânăr, de un real talent și o indubitabilă originalitate. Cu toate acestea, vom invoca încă o dată numele importantului poet rus, Serghei Esenin, avansând aserțiunea critică în virtutea căreia versul programatic, testamentar al acestuia, „Sunt ultimul poet cu satu-n glas”, a fost asumat intim, deplin, de către poetul Alexandru Drăghici în toată profunzimea și polivalența lui de ordin conotativ și sugestiv, fapt relevat de cantonarea decisă, evidentă, a demersului său liric în filonul tematic al poeziei noastre de orientare tradiționalistă.

Încă din volumul „Valea Bună” (2012), Alexandru Drăghici și-a trădat ambiția de a impune un nou topos liric, într-o posibilă „geografie literară” a țării (Cornel Ungureanu), toponimul-metaforă Valea Bună, numele satului natal, unul arhetipal, tradițional, mitic, sacral, paradisiac, cu o iconografie de o pregnantă originalitate și încărcată de multiple conotații simbolice, integrat armonios, cosmic, în peisajul anenstral, edenic, ca în celebra baladă, „Pe-un picior de plai/ Pe-o gură de rai” din zona submontană a Mehedințului: „De primăvara îmi va fi străină/ mi-aș aminti un sat înmugurit/ că Dumnezeu mi-a dăruit grădină/ o Vale Bună și un deal cu schit”.

Timbrul demersului liric evocator/ recuperator este constant nostalgic și ușor elegiac, adecvat efortului creator de a reconstitui estetic, cu autenticitate și total angajament afectiv, atmosfera spirituală a satului tradițional, de o acuratețe primară, biblică și înalt, etern purificatoare și izbăvitoare, grație uneia dintre dimensiunile sale fundamentale, religia comunității, creștinismul ortodox. De aceea Alexandru Drăghici înregistrează reușite certe când scrie poezie de inspirație religioasă, într-un limbaj sacralizat cu măsură, intens nuanțat afectiv de autentice, profunde trăiri metafizice, căruia i se pune în valoare cu vizibil rafinament stilistic forța de sugestie, virtuțile simbolice și revelatoare. Așa se face că poeziile pe această temă („De Paști”, p. 78, „Spre Tine”, p. 79, „Întru lumină”, p. 23 etc.) se numără printre piesele

de rezistență, reprezentative, ale volumului „Acasă”. Precum și acest veritabil psalm, de rezonanță prozodică ușor argheziană, ce poate fi inclus în orice antologie de poezie cu tematică religioasă: „Coboară Dumnezeu grădini spre noi/ de ne întoarcem, rătăcite oi// Ești Doamne al meu, cu aripi subțiri/ Cum Te știam de mult prin mânăstiri/ Mi-e dor de toate și Te rog iar ca să/ îmi intri-n curte, să-mi rămâi în casă/ Atât de multe Doamne am a-Ți spune/ Mi-e dor să te-nălțesc în rugăciune”. („Întoarcere”, p. 27).

Poetul conferă motivelor religioase din poezia sa o complexă, polivalentă funcționalitate și în plan semantic, al substanței lirice, pe care o catalizează și o structurează, cu pluralele implicații și sugestii ale sacralului și, mai ales, în plan expresiv, unde acestea îmbogățesc imaginarul și capacitatea sa sugestivă cu încifrările simbolice și parabolice ale unor cuvinte-cheie selectate din simbolica sacră a creștinismului ortodox și, în același timp, îmbogățesc sensibil și semnificativ limbajul poetic cu sonorile rafinate ale unor vocabule rare, ce situează întregul discurs liric în cheia și registrul unui melos liturgic, de profundis, ritualic. Dar tematica și motivele religioase nu sunt atât de distinct, de apăsător conturate în ansamblul poeziei din volumul „Acasă” de Alexandru Drăghici, cum ar putea lăsa să se înțeleagă considerațiile noastre, ci, de cele mai multe ori, ele se întrepătrund, fuzionează osmotic cu alte zone de inspirație, sunt montate, încastrate cu finețe de bijutier, au valoare de intarsii de substanță rară, ce dau discursului liric un plus de consistență și expresivitate.

De pildă, sunt ușor perceptibile, adesea, infuziile semnificative de trăiri și sentimente religioase în poezia peisagistă, în stampele sau crochiurile naturiste lapidare, esențializate și intens spiritualizate, cu un remarcabil relief expresiv: „Roua-i sfoasă a neprihănire/ năvodul ierbii până-n zori o pierde/ înmugurind poteci prin suflet/ grădina cerului e pururi verde./ Iar îngeri în trăsuri de clorofilă/ prin lumile copilăriei trec/ mă primenește Sfânta Liturghie/ Doamne, întru Tine să petrec!” („Pururi verde”, p. 51) Sau: „Clopotnița serii/ ațipită în flori,/ cete de sfinți/ luminând peste grâu .../ Smerenia/ arde în candelă/ întunericul blând” ... („Răsărit la schit”, p. 62).

Cu predilecție evocator/ recuperator, ușor elegiac și confesiv, discursul poetic al lui Alexandru Drăghici evoluează în totalitate sub semnul implacabil al timpului în ireversibilă curgere și sub imperiul acutelor, obsesivelor trăiri generate de această dramatică, tensionată stare de spirit, copleșitoare, eul liric recurge la religie, la poezia de inspirație religioasă, ca la una dintre cele mai luminoase și sigure căi de înseninare, de limpezire lăuntrică, de izbăvire și mioritică împăcare cu destinul său de ființă pieritoare, ca la o modalitate ritualică, ancestrală, de exorcizare a sentimentului apăsător, dezolant al inexorabilei stingeri sau ca la „un descântec de ieșit din moarte”, după zicerea memorabilă a unui pe nedrept uitat poet contemporan.

O altă atitudine lirică, frecvent sugerată, o altă constantă afectivă a poeziei din volumul „Acasă” de Alexandru Drăghici își au sorginea în neistovita, mistuitoarea aspirație a poetului de redescoperire a purității și candorii primare, în universul paradisiac, fabulos al copilăriei și al satului patriarhal, tradițional, recuperat estetic prin recurs la memorie, întru reactualizarea miraculoasă a tuturor valorilor sale spirituale eterne, cu infinite, magice virtuți mântuitoare și purificatoare de „cugete și simțiri”: „Mi-e dor ca întru Domnul să petrec/ vremelnicia cărnii să o trec,/ sunt vrednicul nimic ce-o să-mi rămână/ zadarnica izbândă în țărână,/ Alungă-mi negurile-n care sunt/ îmi Ești Lumină și îmi Ești Cuvânt”. („Spre Tine”, p.79).

Desigur, există și destule versuri și chiar câteva poezii întregi „elaborate la rece”, numai din cultură poetică și cu dexteritate prozodică, dar ponderea lor ni se pare insignifiantă în raport cu valoarea estetică a întregului volum recenzat, unul remarcabil, al deplinei maturități artistice a unui poet de autentică vocație.

VICTOR RUSU

Când un filolog încearcă să filosofeze

Eseu despre existența umană, de Ion C. Ștefan, Ediția a II-a revăzută

Poet, prozator, eseist și critic literar, Ion C. Ștefan este un nume bine cunoscut în literatura română, membru al Uniunii Scriitorilor, profesor de Limba și literatura română și directorul Editurii Arefeana.

A publicat treizeci și trei de volume la editurile *Cartea Românească*, *Albatros*, *Litera*, *Relief românesc*, *Meșterul Manole*, *Pan Arcadia*, *Semne*, *Destine*, *Artemis*, *Editura Academiei Internaționale Orient-Occident*, *Rawex Coms*, *Biodova*, din Republica Moldova și altele.

Viața a vrut să fiu coleg de gimnaziu cu Ion C. Ștefan, în comuna Corbeni, din județul Argeș, apoi să nu mai știm unul de altul până nu demult. Abia după regăsire, am realizat cât am pierdut în acest lung răstimp în care, cum se spune, ne pierdusem din vedere – șansa unei prietenii care, în mod sigur, m-ar fi îmbogățit și stimulat cu o experiență de neînlocuit. Încerc, în anii aceștia târzii, să recuperez timpul pierdut.

Descopăr cu uimire și încântare că Ion C. Ștefan – numele lui literar se scrie întotdeauna așa – este un scriitor, în sensul etimologic, *complet* sau *aproape complet*; zic aproape ca să nu-i răpesc viitorului ceea ce îi aparține, în chip firesc, în cazul unui spirit încă viguros și capabil de înnoiri. Așadar, scriitor aproape complet: poet, prozator, critic și istoric literar, eseist.

Îndeletnicirea sa ca profesor de Limba și literatura română, transmitând cunoștințe iscusit, ispititor și rodnic, atâtor generații de elevi, va fi făcut ca practica scrisului literar, în genere, să aibă din ce în ce mai puține secrete pentru el. Această împrejurare nu a anulat, în practica scrisului propriu, buna spontaneitate și prosepțime: ele se transferă și acum cititorului, îl țin cu *sufletul la gură*, până la sfârșitul lecturii. Ceea ce nu s-ar întâmpla dacă respectiva scriere ar fi doar făcută, savant și lucid, nu și născută.

Cronicile favorabile de care au avut parte poeziile și romanele sale constituie o validare a lor din partea unor cititori calificați, cu „expertiză” în materie, dar poate că entuziasmul cititorului oarecare – așa zicând – căci domnul Ion C. Ștefan, m-am convins, are fanii lui, face mai mult decât toate laudele (și cârtelile) cititorului de meserie. Consacrarea oficială, nu numai în plan instituțional, desigur, avea să vină odată cu primirea sa ca membru al Uniunii Scriitorilor.

În privința eseurilor din acest volum, te izbește ușurința aparentă cu care Ion C. Ștefan ajunge la formularea justă și memorabilă a unei idei, ușurința –